

Transvaal contra Groot-Brittannië.

Korte Toelichting tot het Nederlandsche Adres
aan de volkeren van Groot-Brittannië

DOOR

Dr. W. VAN DER VLUGT,

Hoogleraar aan de Universiteit te Leiden.

J. H. DE BUSSY — $\frac{\text{AMSTERDAM}}{\text{PRETORIA}}$ — 1899.

2503

TRANSVAAL CONTRA
GROOT-BRITANNIË.

Korte toelichting tot het Nederlandsche Adres aan de
volkeren van Groot-Brittannië

DOOR

DR. W. VAN DER VLUGT,

Hoogleeraar aan de Universiteit te Leiden.

J. H. DE BUSSY. — $\frac{\text{AMSTERDAM.}}{\text{PRETORIA.}}$ — 1899.

Eene commissie, gevormd uit trouwe onderdanen van H. M. de Koningin der Nederlanden, diep en ernstig bedroefd wegens de steeds toenemende geruchten van een' dreigenden oorlog tusschen de regeering Uwer doorluchtige koningin VICTORIA en de Hollandsche republiek in Zuid-Afrika, heeft een nadrukkelijk beroep durven doen op Uw' hoogen rechtszin.

Meent niet, dat wij tot die daad zijn gedrongen door iets als stamgevoel, door partijdige voorkeur jegens de Boeren, die onze taal spreken en Hollandsche namen dragen. Niets daarvan. Ons zwak voor onze neven in Zuid-Afrika wordt ruimschoots opgewogen door de hooge achting, die wij koesteren voor het buurvolk over zee, de groote natie der Britsche eilanden, die geheel de menschheid het voor eeuwig gedenkwaardig voorbeeld heeft getoond, hoe eene maatschappij staatsburgerlijk mondig kan worden, zonder hare zedelijke en verstandelijke krachten op te teren in vruchteloosen partij-strijd. Waarlijk! als louter nationale voorliefde onze drijfveer was, konden wij wel eens weifelen, welke partij te kiezen.

Dat er geen sprake is geweest van weifeling, verklaart zich uit dit eenvoudige feit: wij werden door geene persoonlijke

drijfveer voortbewogen; wij handelden uit eene ideeële: het diep ons ingeschapen besef van recht en onrecht. En gelijk dat besef onze eenige beweegkracht is geweest, zoo zal het ook onze eenige bewijsgrond zijn. Wij kunnen niet gelooven dat de schampere dreigementen en de brutale oorlogskreten, die tegenwoordig den boventoon voeren in de redevoeringen Uwer leidende staatslieden en in de artikelen Uwer dagbladpers, eene getrouwe uiting geven aan de wezenlijke gevoelens, die de massa des Britschen Volks bezielen. Zijn dan de nobele snaren in Engelsche harten, die, tot ons aller vertroosting, Uw diep-beweende GLADSTONE zoo dikwijls meesterlijk wist aan te slaan, op enkele na gebroken? Wij gelooven dat de helft althans slechts is verstomd. Uw land lijdt voor het oogenblik aan een' dier zonderlinge suggestie-toestanden, waarin eene werkelijk kleine, maar aanmatigendem inderheid haast alle andersdenkenden langs den weg der hypnose dwingt tot een schroomvallig zwijgen. Daarom durfden wij uiting geven aan de vaste hoop, dat van hen, die zich stilhielden tot dusver, de grootste helft onze opmerkingen zou beamen. En daarom ook vermeldden wij ons voornemen om binnen de bescheiden maat onzer zwakke krachten te sterken die onwrikbare groep van Britsche strijders voor eene staatkunde van vrede en geduld met Transvaal, die Uw secretaris voor koloniën in zijn antwoord aan den heer CAMPBELL BANNERMAN bij voorbaat heeft zwart gemaakt als in staat om heel het gevaarte zijner noodlottige plannen omver te werpen.

Ieder verstandig man, die naar behooren kennis heeft ge-

nomen van de gedragingen Uwer tegenwoordige regeering met opzicht tot de Zuid-Afrikaansche Republiek, moet levendig getroffen zijn door dit belangrijke feit; dat zijn niet de manieren, dat is niet de toon, waaraan de leden der volkeren-familie gewend zijn. Het diplomatiek verkeer des nieuweren tijds is bezield van den geest der vrijheid, der gelijkheid en der broederschap. Der vrijheid vooreerst. In de beschaafde staten-maatschappij behoort, naar den regel, ieder lid vrij te zijn om zijn eigen heil te bewerken op zijne eigene wijze. Dan volgt gelijkheid. Het recht op de vrijheid, zoo juist genoemd, behoort gelijkelijk aan ieder. Het vorstendom Montenegro is even onafhankelijk, volgens het volkenrecht als het Tsarenrijk. Krachtens dat beginsel is alles, wat één staat doen mag of laten moet, evengoed allen overigen geoorloofd of verboden. En ten slotte hebben wij de broederschap. De bejegening, die elk lid der volkerenfamilie elk zijner medeleden is verschuldigd, mag, naar den regel, niet de bejegening zijn, die een ondergeschikte van zijn' meester heeft te wachten, maar moet de zoodanige wezen, die een broeder van zijn' broeder ondervindt. In de verhoudingen van staat tot staat zijn vormen van overwicht en onderwerping waarlijk niet onbekend. Maar het vermoeden is voor wederzijdsche behandeling op voet van gelijkheid. De staat, die de meerdere beweert te zijn van een' nabuur, moet dat beweren waarmaken door afdoend bewijs. En wat dus is bewezen te bestaan in strijd met den algemeenen regel, mag nimmer worden uitgebreid tot gevolgen, die niet stellig bedongen zijn.

Welnu — nog éens; — de houding, die sedert eenige jaren Uwe regeering opzettelijk heeft aangenomen, met opzicht tot den president en den Volksraad der Zuid-Afrikaansche Republiek, is op alle punten niet de broederlijke houding geweest, die de regelmatige is in zaken van dezen aard, maar de meesterachtige postuur, die het volkenrecht slechts bij uitzondering gedoogt. Wij zinspelen daarmêe niet afzonderlijk op deze of gene onder de grove liefelijkheden, waarvoor de taal van Uw' secretaris voor koloniën eene kennelijke vóorliefde toont. Dat zijn veeleer teekenen van een' tijd, die boven de vleiende onoprechtheden van den diplomaat der oude school de vierkante rondheid verkiest van den opgekomen dilettant. Neen: waar wij op doelen, het is eene doorloopende onregelmatigheid. Sedert het Londensche verdrag van 1884 een nieuw tijdperk opende in de geschiedenis van Zuid-Afrika, is het verhaal van de briefwisseling tusschen Uwe machthebbers en den staatssecretaris der republiek een lang en éentonig verhaal geweest van onéenigheden en geschillen, nu eens over de juiste uitlegging van dit artikel en dan weêr over den eigenlijken zin van dat andere. Wat is het rechte oogenblik, waarop een verdrag tusschen de republiek en een' vreemden staat „completeet” moet worden genoemd, het oogenblik, dus, waarop de republikeinsche regeering terstond (zoo zegt artikel IV) een afschrift zal moeten zenden aan die van Hare Majesteit? Waren, al dan niet, de wetten, waarin de Volksraad de toelating en de uitsluiting van vreemdelingen poogde te regelen, in strijd met het vrijgevigige beginsel, dat in artikel XIV gehuldigd was?

Moest de toetreding der republiek tot de overéenkost van Genève volgens artikel IV zijn onderworpen aan Harer Majesteits goedkeuring? Was KRUGER's opheffing van het nieuwsblad „the Critic” eene nieuwe vondst van des presidents sluwheid met het doel om het verdrag te ontduiken? Zoo rees in weinig jaren eene reeks van moeilijkheden met korte tusschenpoozen. Het is den gewonen lezer onmogelijk niet ten slotte zich te ergeren aan den geest van onwelwillend gevit, die geheel de briefwisseling aan den Britschen kant doortrekt. Toch komt het daarop thans niet aan. Waar wij op hebben te wijzen, het is dit, dat ter zake van elke dier vragen Harer Majesteits regeering open of bedekt heeft geweigerd het gelijk recht der republikeinsche overheden te erkennen om er eene eigene afwijkende meening op na te houden, ja, dat zij ten laatste de strekking van dien onwil heeft onderstreept door hare formeele afwijzing van president KRUGER's voorstel — een denkbeeld geheel in overéenstemming met het beginsel der internationale gelijkheid, — om al die uitleggingsgeschillen te laten beslissen door scheidsrechters.

En eene nog valscher klinkende afwijking van den regel is sedert voorgekomen. Tot zoover had het hoofd van Uw ministerie van koloniën zorg gedragen altijd eene teedere nauwgezetheid voor te wenden op het stuk van stipte trouw, aan weerszijden, jegens de verdragsartikelen. Maar zelfs dat overschot van wetmatige preutschheid is langzamerhand prijsgegeven in de bemoeiingen Uwer regeering met het vraagstuk der Uitlanders. Gij kent de grieven, waarmeê dat hoogst

eerbiedwaardige brokstuk der menschheid, een deel van de heeren dobbelaars en mijn-magnaten aan den „Rand”, laatstelijk de wereld in rep en roer heeft gebracht. Volgens de opsomming van haar' pleitbezorger in de regeering, kwamen zij hierop neêr: den stuggen naijver der Transvaalsche oligarchen, die zoolang mogelijk hun' hoogen gasten de voordeelen van burgerschap en kiesrecht onthielden; het uitstel van dringende onderwijshervormingen; wanbeheer der geldmiddelen; beperking van het vergaderingsrecht; de politiek, die staatsmonopoliën wegshonk aan maatschappijen; de onaandoenlijkheid van den Volksraad voor het arbeidersvraagstuk; de gedragslijn in spoorwegzaken; en eindelijk de gebrekkigheid en de willekeur der politie. Wat er gegronds in die grieven mag zijn geweest, — en de betrekkelijke onvoorzienbaarheid van de veranderingen in 's volks levensinrichting, waarmede de Boerenregeering had te doen, moet vele tijdelijke misstanden welhaast onvermijdelijk hebben gemaakt, — er kan geen twijfel zijn aangaande den alleen-passenden vorm, dien de vertoogen Uwer machthebbers, als zij termen vonden om die zaken ter hand te nemen en te beteren, naar eisch van den regel des volkenrechts moesten hebben aangenomen. Inmenging van een' staat in de binnenlandsche zaken van zijn nabuur is, naar dien regel, niet geoorloofd, tenzij op den toon van vriendschappelijke wenken. In den beginne namen Uwe waardigheidsbekleeders dien toon in acht. De handelwijs van Harer Majesteits hoogen commissaris bij de samenkomst te Bloemfontein was over het geheel onberispelijk. Maar de dreigementen en onvriendelijkheden, waar-

mede de aangeraden hervormingen later den president en zijn medeburgers zijn opgedrongen, zijn geheel uit den toon van de elementaire overleveringen der internationale hoffelijkheid gevallen. Er was niet langer eene broederlijke gedachtenwisseling, als tusschen vrije en gelijke personen; Uwerzijds zijn de vriendschappelijke raadgevingen van den aanvang ontaard in eene toonladder van bevelen, als van een' meerdere tot zijn' dienaar.

Wij kennen wel de bewijsvoeringen, waarmede die dubbele afwijking van de erkende regelen des volkenrechts door Uwe regeerders is verdedigd. Hare kern vormen twee woorden. Wat de eindeloze twisten over de zuivere toepassing van sommige verdragsartikelen betreft: sinds 16 October 1897 is daar elk beroep van den staatssecretaris der republiek op de algemeene beginselen des volkenrechts met verachting Uwerzijds onontvankelijk verklaard in den naam van Harer Majesteits beweerde „suzereiniteit”. En wat aangaat den overmoed Uwer regeering bij het ondersteunen van de wenschen der Uitlanders, die manieren heeten volkomen gerechtvaardigd wegens Uwe overheerschende positie als „de opperste macht” in Zuid-Afrika. Wij kennen dat paar lokwoorden. Gelijk ieder die luidklinkende namen heeft bedacht, om de leêgte zijner bewijsvoering te overpleisteren, houdt Uw secretaris van koloniën ervan zijne uitvinding tot vervelens toe te herhalen. Maar wij durven zeggen dat wel nooit eene verder reikende aanmatiging is gestut door eene erbarmelijker schijn-redeneering. En wij gaan nu dat beweren waar maken.

Wij willen over woorden niet twisten. „Wat is er in een naam?” Daarom gunnen wij, in den aanhef van ons betoog, aan elken Brit volledige vrijheid om zijne koningin „Suzerein” van Transvaal —, en Groot Britannië „de opperste macht” in het zuidelijk deel van Afrika te noemen. Mits wij het éens zijn over den zin dier beide uitdrukkingen. Het is, vooreerst, een onomstootelijk feit, dat de Zuid-Afrikaansche republiek geene algeheele onafhankelijkheid geniet. Het verdrag van 1884 bevat in artikel IV het voorschrift, dat „de republiek geen „verdrag of verbintenis met eenigen staat of eenig volk behalve „den Oranje Vrijstaat, noch met eenigen inboorlingenstam zal „aangaan, tenzij één en ander is goedgekeurd door Hare Majesteit „de Koningin”. Wenscht gij wegens dat restje van voogdij-schap, dat Uwe regeering nog over den Boeren-staat oefent, bij voortduring te spreken van „Suzereiniteit”, laat het zoo zijn! De zin van dien leenrechtsterm in zijne aanwending op hedendaagsche verhoudingen moet wel nevelachtig zijn. Daarom blijft een geschil over de juiste grenzen van zijn rechtmatig gebruik van zelf onbeslist. Wij moeten hier eenige vrijheid voor willekeur geven en nemen. Het is verder een onomstootelijk feit, dat in Zuid-Afrika de landen, waarover Uwe regeering heerschappij voert, veel uitgestrekter, de bevolkingen, waarover zij gebiedt, veel talrijker zijn, dan het gebied, bestreken door de Hollandsche republieken en het zielental onder de bescherming harer vlaggen. Nog éens dan: bedoelt Gij, met het oog op die grootteverschillen, Uw gebruik te handhaven van dat dikke woord „Opperste Macht”,

laat het zoo zijn! De term heeft zelfs geen luchtje aan zich van een' rechtskundigen zin; en het zou dus dwaasheid wezen, te twisten over zijne toepassing, als ware het noodig er met de striktheid der rechtswetenschap eene omschrijving van te geven. Alleen: zoo Gij met Uw hardnekkig vasthouden aan die twee woorden, bedoelt ons wijs te maken, dat er, afgezien van het éene geval, omschreven in artikel IV, zoo iets is als een *algemeene* vóorrang van Groot-Brittannië, eene *algemeene* ondergeschiktheid der Republiek, en dat daardoor de laatstgenoemde bij voorbaat zou zijn uitgesloten van eene bejegening Britscherzijds op voet van gelijkheid *in welke aangelegenheid het zij*, als dát Uw oogmerk is, dan zal geen onpartijdig rechtsgeleerde weifelen om die gevolgtrekking te logenstraffen, als zonneklaar in strijd met den methodologischen regel, dien wij boven dus omschreven: „Iedere souverain, die aanspraak „maakt op zekere meerderheid boven een' anderen staat, is „gehouden die aanspraak deugdelijk en geheel waar te maken „door overtuigend bewijs”.

Inderdaad: het bewijs, dat Uw secretaris van koloniën gepoogd heeft te leveren, houdt geen steek. „Door de regeling, „in 1881 getroffen te Pretoria”, dus luidt zijne redeneering, „stond Hare Majesteit, als souverain over het Transvaal-gebied, „aan zijne bewoners volledig zelfbestuur toe, onderworpen aan „Hare eigene, Harer erven en Harer rechtverkrijgenden suze- „reiniteit, en dat wel onder zekere bepalingen en voorwaarden „en behoudens zekere uitzonderingen en beperkingen, in 33 „artikelen uitgewerkt. Bij het verdrag van Londen ten jare

„1884 verklaarde Hare Majesteit, met handhaving van de in-
 „leiding der vroegere acte, dat zekere nieuwe artikelen, thans
 „genoemd, de plaats zouden innemen van de artikelen der
 „regeling van '81. Onder de heerschappij dier beide schikkingen
 „neemt dus Hare Majesteit met opzicht tot de Zuid-Afrikaansche
 „Republiek het standpunt in van een' Suzerein". En van daar,
 dat alle „betooggronden, steunend op beginselen van volken-
 „recht, gelijk deze bij gewone verdragen tusschen zelfstandige
 „machten en bij regelmatige wetgeving van kracht zijn, volgens
 „Harer Majesteits regeering ontoepasselijk moeten heeten in het
 „onderhavige geval".

Nu dan : laat ons dat staaltje van ministerieele redeneerkunst eens onderwerpen aan eene korte critiek.

Vooreerst treft het ons, dat de hoofddraad der redeneering, als geheel, logische stevigheid mist. Toegestemd, voor een oogenblik, dat 's ministers geschiedkundige beweringen juist zijn, zelfs dan heeft het denken bezwaar tegen de blijkbaarheid der slotsom. Onderstelt : een machthebber, die tot nog toe mijn soeverein is geweest, zet zijn soeverein gezag óm in het geringere praerogatief van suzeriniteit, door mij formeel een' zekeren kring van eigen rechten toe te staan, binnen wel bepaalde grenzen omschreven, en onderworpen aan zorgvuldig vastgestelde voorwaarden. Waarom zou dan die schenking logisch dit in zich sluiten, dat hij, die haar deed, zichzelf de buitensporige bevoegdheid had vóórbehouden, van in alle verschillen, die voortaan tusschen hem en zijn' leenman konden rijzen, partij èn opperrechter tevens te zullen zijn? Zoo heeft zelfs

de tijd van het leenstelsel het leenmanschap nooit verstaan. Gij kunt, bij voorbeeld, niet hebben vergeten het beroemde artikel XXXIX in uwe eigene „magna charta”, zoo kernachtig, ondanks de barbaarschheden van zijn' Latijnschen tekst? „Geen „vrij man”, dus luidde het, „zal worden gegrepen, gevangen „gezet, van zijne goederen beroofd, buiten de wet gesteld, „verbannen, of ter dood gebracht, *noch zullen wij hem aanvallen, „of doen aanvallen, tenzij uit kracht van eene wettelijke veroor- „deeling door zijne „pairs”,* of van de landswet”. Zietdaar de woorden van Koning JAN tot zijne getrouwen. En wilt Gij dan Uwe koningin nog minder laten toestaan aan haar' Vassal?! Neen: redelijk overwegen, dat het denkbeeld ver- afschuwt, de linkerhand steelsgewijze te laten terugnemen, wat de rechter — een oogenblik te voren heeft verleend, zal nooit op die manier eene vrijgevige acte uitleggen. Als tusschen eene suzeraine macht en een' vassal-staat een geschil rijst over den klaarblijkelijken zin van eene der verbandsbepalingen, dan plaatst, bij ontstentenis van een uitdrukkelijk beding, dat het tegendeel be- helst, het volkenrecht de beweringen van wêerszijden op één lijn.

Zoo werpt reeds onze eerste overweging geheel het betoog in duigen. Nu gaan wij in de tweede plaats de waarde van 's ministers geschiedvoorstelling na.

En daar bevinden wij, dat zijn blik op den aard der regeling van Pretoria al van eene even levendige verbeelding spreekt als zijn kijk op het verdrag van Londen, waardoor eerstgenoemde is op zij gezet. Om te beginnen letten wij op de acte van '81. Bij oppervlakkige lezing verleenen de bewoordingen aan de

straks weêrgegeven opvatting een' schijn van waarheid. Immers: de inleiding „*onderwerpt*” metterdaad „het volledige zelfbestuur”, „den ingezetenen van het Transvaal-gebied” genadiglijk verleend, „*aan de suzeriniteit der kroon*”. Intusschen verdwijnt bij nader inzien en overwegen zelfs die schijn. Wat, vragen wij, beduidde die term „suzereiniteit”? Er waren zeker, onder de later volgende artikelen, ettelijke, die aan het begrip, door dat woord aangeduid, „vleesch en spieren” gaven. Hare Majesteit behield zich een drievoudig recht voor, dat het, door de inleiding verleende, recht van zelfbestuur ernstig besnoeide. Daar was vooreerst: het recht om van tijd tot tijd in Transvaal een' Britschen resident aan te stellen. Dan kwam: het recht om door het Transvaalsch gebied troepen te vervoeren, niet slechts in oorlog, neen, ook in oorlogsgevaar. En eindelijk volgde: het toezicht op de buitenlandsche verhoudingen van den vassalstaat. Dat dus het voorbehoud, bij de inleiding gemaakt, onder het licht dier verdere bedingen een' zeer wezenlijken, een' waarlijk concreten zin kreeg, zal geen schepsel met gezonde hersenen willen ontkennen. Maar wat verder? Welke andere prerogativen kon zelfs toen het suzeriniteitsbegrip omsluiten boven en behalve die, welke de artt. bepaald opsomden? Misschien zouden wij, na een beknopt overzicht der pogingen, die hedendaagsche beoefenaars van het volkenrecht hebben aangewend om den inhoud van het onderhavige begrip nader aan te geven, een enkel steeds voorhanden en vergelijkenderwijs vast omschrijfbaar bestanddeel kunnen ontdekken; maar dat is een plicht des suzerains, geen recht: de plicht om den vassalstaat,

zoo noodig te verdedigen. Wat aangaat de rechten des suzerains, meestal, schoon niet altijd, vinden zij hun zwaartepunt in eenig suzerain toezicht over des vassals buitenlandsche staatkunde. Nogtans, als wij eens onder de mannen der wetenschap navraag deden naar de gewone grenzen van dat toezichtrecht, dan zouden zij allen het éens zijn, dat die grenzen te zeer verschillen in ruimte en tijd, om eene algemeen geldige omschrijving toe te laten. Die grenzen moeten dus, in elk gegeven geval, bepaald worden door de bijzondere afspraken, die daarvoor zijn getroffen. En zoo legde ook Uwe toenmalige regeering het woord uit, bij gelegenheid, dat de zeer wijze en bezadigde voorganger van Uwen minister van koloniën: graaf KIMBERLEY, deze woorden seinde: „Volledige vrijheid van „handelen zal aan de regeering van Transvaal worden toegestaan „voor zoover dat niet onbestaanbaar is met *de rechten, die der „suzereine macht uitdrukkelijk zijn vóorbehouden*. Het woord „suzereiniteit” is gekozen als meest gepaste naam voor meer- „derheid over een’ staat, die onafhankelijke regeeringsrechten „bezit *onder zeker voorbehoud met opzicht tot bepaald aange- „duide zaken.*”

Zooveel mogen wij tot dusver wel toegelicht achten: zelfs onder de heerschappij der regeling van Pretoria, die met hare zorgvuldig gestelde inleiding de zelfstandigheid van Transvaal voorstelde als eene genadegave, voorwerp en uitkomst eener éenzijdige, kóninklijke verklaring, en Hare Majesteit met zooveel woorden de suzeraine rechten voorbeheld, zelfs toen droeg het genoemde vóorbehoud der Britsche regeering nog geene andere bevoegdheid op, behalve die, waarvan de volgende artikelen

bijzonderlijk melding maakten. En nu, wat moeten wij denken van den toestand, geschapen door het Londensche verdrag, dat in 1884 de zoeven ontlede schikking verving?

Letten wij eerst op de omstandigheden, waaronder de nieuwe schikking in het leven trad. In 1883 ging eene Transvaalsche deputatie van Zuid-Afrika naar Londen, om op nieuw met de Britsche regeering de verhoudingen te regelen tusschen Groot-Brittannië en de ingezetenen van het Transvaal-gebied. Het eerste stuk, dat in de briefwisseling tusschen de afgevaardigden en den secretaris van koloniën om onze aandacht vraagt, is eene memorie, door het Zuid-Afrikaansche driemanschap gesteld, en gedagteekend van 14 November. Daar zetten de drie vaderlanders onbewimpeld de grieven hunner landslieden uitéén; en zij beginnen met deze oprechte verklaring, dat zij *niet slechts* bezwaar maken *tegen sommige beslissingen der vroegere regeling* maar *tegen die schikking in haar geheel*. Dan vinden wij, onder alles, wat de bepalingen van Pretoria, als eene éénheid, hatelijk heeft gemaakt in hun oog, dit wel het eerst vermeld: dat die schikking niet de uitkomst is geweest van vrije onderhandelingen tusschen beide partijen, maar een éenzijdig stuk, opgesteld door eene Koninklijke commissie, waarin, ondanks hun dringend verzoek, de Boeren niet waren vertegenwoordigd geweest. Na nog andere bedenkingen tegen den bestaanden toestand te hebben opgesomd, en inzonderheid eene reeks practische moeilijkheden, die daaruit zijn ontstaan, eindigen de afgezanten, door den minister, graaf DERBY, te verzoeken, dat het oude Zandrivier-verdrag, waardoor oorspron-

kelijk de zelfstandigheid des lands is gevestigd, als grondslag worde gekozen voor alle verdere onderhandelingen.

Lord DERBY ging niet in op dat voorstel. Hij achtte het onmogelijk — dus zijn antwoord van 20 November — dat het Zandrivier-verdrag nog in wezen kon blijven, of dat het, gehandhaafd, kon beantwoorden aan de eischen des tijds. En zijn hoofdargument tot staving van dat laatste beweren? Het was dit: dat het zoogenaamde „Zandrivier-verdrag”, juist als de schikking van Pretoria, niet een tractaat was geweest tusschen twee overéenkommende machten, maar alleen eene verklaring der koningin, toegestemd door eenige lieden, destijds hare onderdanen, betreffende de voorwaarden, waarop Hare Majesteit genegen was hun zelfbestuur toe te staan. Voor het overige — zoo schreef de Minister — verwierp H. M. het denkbeeld niet van *liever eene nieuwe overéenkoms t te treffen dan de bestaande te herzien*. Kortom: hij wenschte dat, als de regeling van 1881 moest worden afgeschaft, *een nieuw stuk* het oude zou vervangen.

Leest nu nog eens, na behoorlijk kennis te hebben genomen van die briefwisseling, het geschiedkundig deel van Uws ministers betoog, en vooral zijne tekennengeving dat de Zuid-Afrikaansche republiek nog steeds hare vrijheid dankt aan eene genadige welwillendheid van koningin VICTORIA, vermits zelfs de Londensche onderhandelingen niet zijn uitgelopen op terzijdestelling van de vroegere acte in haar geheel, maar slechts op vervanging der oude artikelen door nieuwe; vergelijkt die voorstelling met de ondubbelzinnige uitingen van beide partijen. Waarlijk! als

Uws ministers beweren eens bleek gesteund te worden door den tekst, dan moesten LORD DERBY en KRUGER beiden wel zeer ongelukkig zijn geweest in hunne keuze der eind-redactie! Want dit althans verdraagt geen tegenspraak; éenstemmig waren zij in deze, hunne tweeledige bedoeling: ten eerste: dat de te treffen schikking een tweeledig verdrag moest wezen; en ten tweede: dat zij hare voorgangster niet slechts zou verbeteren, maar geheel vervangen.

Wij gaan verder en stellen een onderzoek in naar hetgeen geschreven is aangaande de, in Uws ministers oogen, beslissende, vraag nopens het woord „suzereiniteit”; zou men het laten staan? zou men het schrappen?

Op één na vooraan onder de eindvoorstellen, die het driemanschap deed in zijn' bovengenoemden brief, stond deze wenk: dat door het nieuwe verdrag niet elke band tusschen Transvaal en Engeland zou worden verbroken, maar dat toch uit de staatkundige afhankelijkheidsverhoudingen, waarin tot dus ver het land opzichtens de Britsche kroon had verkeerd, voortaan *eene vrij zich verdragende mogendheid* mocht voortkomen. Sedert was er veel wrijving, veel verbruik van papier en inkt aan wêerskanten. Zijn Lordschap verzocht de wêerpartij om een ontwerp over te leggen. Toen het klaar was, behaagde het hem niet. Noch kon hij duidelijk begrijpen, wat de Zuid-Afrikaanders bedoelden met die banden, die moesten blijven bestaan tusschen hun land en Engeland. Na behoorlijke opheldering ook van dat punt, en na lang en vervelend gekibbel over de grensregeling en het inboorlingen-vraagstuk, kwam

ten slotte de graaf op 15 Februari 1884 voor den dag met wat hij noemde „een schets van de nieuwe overéenkost, die Harer „Majesteits regeering voorstelt ter vervanging der regeling van „Pretoria.” Boven aan de eerste bladzijde dier schets stond eene noot van dezen inhoud: „De woorden en zinnen met „eene streep erlangs of cursief gedrukt, zullen naar dit voorstel worden ingelascht; *die zwart omgetrokken* zijn, moeten *verdwijnen*.” Terstond volgde daaronder *de inleiding van '81* met het bewuste woord „suzereiniteit”; en, ziet, zij was *zwart omgetrokken*, en moest dus, naar des schrijvers, bedoeling, verdwijnen. De nieuwe inleiding, die, blijkens de streep erlangs, de plaats moest innemen der oude, bevatte den gewichtigen tērm niet meer. Kon de minister van '84 zijne ware bedoeling in dezen nog sprekender hebben geuit?

Wederom: onthoudt die wel-bewezen feiten, en herinnert U dan het gezegde van Uw' minister- nu, dat de acte van '84 handhaaft de „suzereiniteit”, 3 jaar te voren afgekondigd. Ware het zoo, wat onbeholpen kladschrijvers moesten dan de stellers der Londensche overéenkost zijn geweest, om hier alwēer eene verklaring op te stellen, zoo lijnrecht in strijd met hetgeen zij bedoelden te zeggen?

Het is tijd, om tot den tekst te gaan. Wat leeren wij daar? Wij mogen beginnen met de vaststelling van dit eenvoudige feit, waarover geen strijd is, dat de artikelen van '84 de Boeren-regeering grootendeels hebben ontheven van de Britsche inmenging en contrôle, die de artikelen van '81 haar

hadden opgelegd. Het recht om een' Britschen resident aan te stellen wordt niet meer vermeld. Het recht om troepen te zenden door Transvaal desgelijks. Het alomvattend toezicht over 's lands buitenlandsche betrekkingen is verdwenen. Het éenige spoor, dat al die rechten hebben achtergelaten, is het, der Koningin vóorbehouden, prerogatief: iedere verplichting, die de Republiek mag hebben aangegaan jegens eene buitenlandsche macht met uitzondering van den Oranje-Vrijstaat, te casseeren binnen 6 maanden na de ontvangst van een afschrift. Nu dan: het zij toegegeven voor een oogenblik, dat de paradox die den grondslag vormt van Uws ministers tekstuitlegging (de handhaving der oude préambule en mitsdien het voortbestaan van het suzeriniteitsrecht) waarheid behelst. Wat wint gij zelfs daarmêe? Niets. Want dan bleef nog altijd, onder het Londensche verdrag, even goed als onder de schikking van Pretoria, dit beginsel overeind: „Dat de éenige rechten, waarop eene soevereine mogendheid als zoodanig mag aanspraak maken, de zoodanige zijn, welke haar uitdrukkelijk zijn vóorbehouden met opzicht tot bepaald aangewezen onderwerpen.” En daar er sinds '84 geen dergelijk vóorbehoud bestaat, behalve dit alleen: Harer Majesteits recht van cassatie, zou, zelfs in de bovengenoemde onderstelling, geheel Uwe suzeriniteit daarop alleen nêerkomen.

Dus behoeven wij, strict genomen, niet éens te wijzen op de onhoudbaarheid der genoemde ministerieele paradox. Zij zij waar of onwaar, de slotsom is dezelfde. Maar „te veel schaadt niet”. En zoo gaan wij nu ertoe over, zelfs het

overtollige aan te toonen: de zwakheid van dien hoeksteen in de bewijsvoering van Uw' secretaris voor koloniën.

Zij is, om daarmêe te beginnen, een staaltje van ongerijmden redeneertrant. Bij iedere acte staan inleiding en artikelen tot elkaar als praemisse en slotsom. Nu dan: dat zoo zijnde, wat wordt er in 's ministers redeneering noodzakelijk ondersteld? Dit: een totaal voorbijzien van den levenden band, die, door beide onzelfstandige oordeelshelften saam te binden, er van maakt, wat geen van beide te voren was: een op eigen voeten staand geheel. Zonder het „derhalve” heeft het „aangezien” geene eigene beteekenis; het is niets. Schrap het eerstgenoemde uit, en het andere verdwijnt in het niet. Bijgevolg: als iemand, na eerst een bepaald plan te hebben gemaakt, achterna zich bedenkt, en nieuwe gronden geeft voor zijn nieuw gedrag, moet Gij wel zeer klemmende redenen hebben voor het onwaarschijnlijk geloof, dat hij bedoelt zijne vroegere motiveering vol te houden boven en behalve die andere, waarmede hij rekenschap geeft van zijne gewijzigde gedragslijn.

En in het onderhavige geval kunnen wij die klemmende redenen niet ontdekken. Ja, wat meer zegt: de bewoordingen der nieuwe inleiding wêerleggen 's ministers beweren. Want zij verklaren, *niet* dat de *nieuwe artikelen* als zoodanig de plaats zullen innemen van vroegere, maar dat „*de volgende artikelen van een nieuw verdrag*” die van de oude schikking zullen vervangen. Dat is beslissend. Het verdrag wordt gezegd te zijn vernieuwd. Elke beperking dier vernieuwing: tot de artikelen als zoodanig dwingt den laatsten woorden

der aangehaalde plaats een „argumentum a contrario” op, zoo gezocht als zulk een bewijsmiddel kan wezen. Tekstuitlegging van dien aard heeft onder rechtsgeleerden een’ kwaden reuk van onfatsoenlijkheid. Hier echter, waar dringende redenen Uwerzijds moesten zijn aangevoerd, om een bijna ongelooflijk beweren waar te maken, wêerlegt dit laatste, nu het geen’ anderen steun vindt dan zulk een’ schijngrond, zich zelf.

Met de oude inleiding valt tegelijk elke gevolgtrekking, die uit hare voorgewende handhaving was afgeleid. Zoo valt, vooreerst, het beroep op den bijzonderen, den „precairen” aard van Transvaal’s zelfstandigheid, als ware deze eene weldaad, éénzijdig den Boeren door koninklijke genade bewezen. Even duidelijk als de inleiding van ’81 de daarnavolgende schikking kenschetste als eene koninklijke gave, door de begenadigde partij zonder aanmerkingen te aanvaarden, getuigt anderdeels de nieuwe van den tweezijdigen aard der handeling. Daar: eene belofte der koningin aan „de ingezetenen van het Transvaal-„gebied”. Hier: eene overeenkomst in den volsten zin des woords, geteekend door den Hoogen Commissaris voor Hare Majesteit en door het driemanschap „voor den Transvaal-staat, „die voortaan de Zuid-Afrikaansche republiek zal heeten.” En ten tweede valt het geheele getimmerte van nevelachtige eischen, dat was opgetrokken op het uitdrukkelijk gebruik van het woord „suzereiniteit”; immers: dat woord komt in de Londensche acte nergens voor, noch in de inleiding, noch in de artikelen. Dat zelfs het vierde-, het cassatie-artikel, waar eene vermelding van Harer Majesteits suzereiniteit kon

zijn verwacht, op dien dubbelzinnigen titel geene toespeling maakt, bewijst afdoende, als ooit eene weglating iets beduiden kan, dat het nieuwe verdrag niet verder steun wil geven aan beweringen nopens eene onbepaalde hoogheid, die uit het gebruik van dien term konden zijn getrokken. Zoo waren dan de Zuid-Afrikaansche afgezanten éenstemmig met den tekst der aete, toen zij tegen het slot van hun verslag aan den Volksraad de voornaamste vruchten van hun beleid dus omschreven: „het verdrag is geheel tweezijdig” en „maakt een einde aan de Britsche suzereiniteit.”

Geen protest Uwer regeering deed zich hooren op die openlijke verklaring. En tot aan het noodlottig schrijven van Uw minister, gedagteekend 16 October 1897, gebeurde, Uwerzijds, niets, dat kon zijn uitgelegd als eene aanduiding van Uw voornemen om weder de Britsche hoogheid over de republiek ver buiten de grenzen van artikel IV uit te rekken. Wat meer is: één ding voor het minst greep inmiddels plaats, waardoor vooraf de onbewezen aanmatiging, die later in het genoemde schrijven zou woorden vinden, werd gebrandmerkt als onrechtmatig. Wij hebben boven dit punt tot klaarheid gebracht: zoo ver onze rechtsgeleerden zich gewaagd hebben aan eene nadere bepaling van wat het suzereiniteits-begrip inhoudt, kan men wellicht zeggen, dat zij hoogstens een enkel steeds aanwezig en betrekkelijk-juist omschrijfbaar bestanddeel hebben gevonden; te weten: den plicht des suzereins om den vassal-staat, zoo noodig, te beschermen. Dus onderstelt „suzereiniteit”, indien dat woord eenigen bepaalden zin zal

hebben, van de zijde des vassals zoo iets als weerloosheid. Het is onbestaanbaar met zijne erkende weerbaarheid. Geeft nu eens hierop acht. Ten gevolge van eene overéénkomst, die haar beslag kreeg tusschen Uwe regeering en President KRUGER in 1894, is het naturellen-volk der Zwasis, gelijk ook het land hunner inwoning, geplaatst onder de bescherming der Zuid-Afrikaansche Republiek. Gij hebt niet slechts tegen die regeling geen bezwaar gemaakt. Gij hebt eraan deelgenomen. Maar daarmêe hebt Gij stilzwijgend erkend, dat Uw nabuur, dien Gij bekwaam achtet om anderen te beschermen, „a fortiori” in staat moet worden geacht om, zoo noodig, zich zelve te verdedigen. Met andere woorden: Ge hebt hem vrijgesproken van de essentiele tekortkoming, die hem kon hebben gemaakt tot een gepast voorwerp voor de uitoefening van suzereine rechten.

Het vóorgaande samenvattend, beweren wij dit: *Met uitzondering van de éenige beperking, die door het cassatieartikel harer vrijheid is opgelegd, verklaart het volkenrecht de Zuid-Afrikaansche Republiek voor een' even onafhankelijken staat als het Vereenigd Koninkrijk zelf.* Uw secretaris van koloniën heeft ongelijk met dat te ontkennen. Hij zou in het gewelddadig opdringen dier ontkenntenis aan zijn' tegenstander ongelijk hebben, zelfs al waren alle geschiedkundige onderstellingen, waarop zij rust, onwraakbaar. Hij heeft *tweemaal* ongelijk, met op de vage aanmatiging van Britsche Suzereiniteit een stelsel van onbepaalde aanspraken te bouwen, welke die verouderde term onmogelijk kan dragen. En hij heeft *driemaal* ongelijk, met voorbij te zien,

hoe, sedert het Londensche verdrag, zelfs die holle grondslag zijner beweringen desbewust is uit den weg geruimd. Zoo dan: dat is onze slotsom. En wij dagen bij dezen plechtiglijk al de bekwaamste rechtsgeleerden in Uw groot rijk uit om haar omver te werpen, als zij kunnen. Er tegen schelden, razen met onge-rijmde en woedende smaadwoorden, ja, dat moogt Ge doen. En Uw maar al te vermaard „city”-dagblad, bij voorbeeld, zal zeker de gelegenheid niet verzuimen. Maar haar wêerleggen met onaantastbare redeneering, dat kunt Ge niet. Of zoo Ge 't waant te kunnen, komt op en probeert het.

En, wat nog erger is: Uw secretaris van koloniën doet onrecht door te handelen naar zijn onrechtmatig inzicht. Wij willen niet langer spreken over de zoogenaamde overtredingen der Republiek bij het sluiten van tractaten, bij het toetreden tot de overéenkost van Genève, bij het aanstellen van een' consul-generaal te Kaapstad, en alle andere spijkers op laag water, met wier nasporing Uwe regeerders bij herhaling de opgeruimde lankmoedigheid van President KRUGER hebben op de proef gesteld. Wij staan alleen stil bij dat geschil, dat nu sinds eenigen tijd wordt aangestookt tot *het* brandende vraagstuk: de zaak der Uitlanders. Daar smeult, voor het oogenblik, de „casus belli”. Welaan dan: juist daar wordt het onrecht van de gedragingen Uwer regeering slechts geëvenaard door hare onbehoorlijkheid.

Bij de zedelijke zijde der zaak denken wij maar kort stil te staan. Wij verzoeken U eenvoudig U te binnen te brengen

de klare en overtuigende woorden, waarin Uw eigen groote moralist SAMUEL CLARKE den allereersten zijner regelen van betamelijkheid omschreven heeft: „Wat ik redelijk of onredelijk „acht, dat een ander doe voor mij, daarvan verklaar ik met „hetzelfde oordeel het redelijk of onredelijk te vinden, dat ik in „een gelijk geval het doe voor hem”. En op het gezag van dien regel vragen wij U: stelt U in President KRUGER's plaats. Wij zijn er ver van, elken stap goed te keuren, dien de overheden der Republiek in deze zaak hebben gedaan. Noch zouden wij, inzonderheid, des presidents beduchtheden willen onderschrijven, die hij zoo kras uitsprak bij de ontmoeting te Bloemfontein, als zou er gevaar zijn, dat zijne medeburgers werden overstemd door de toekenning van kiesrecht aan de nieuwelingen. Zoover wij kunnen oordeelen, zijn wij het met die beduchtheden niet éens. Toch zou het onredelijk zijn, te vergeten dat „de groote oude man” van Zuid-Afrika geenszins alleen staat met die voorspellingen. Een ander man van zekere bekendheid heeft er zich mée vereenigd: dezelfde — zonderling genoeg! — die voor een jaar of wat kans schijnt te hebben om in de onstandvastige dobberingen Uwer heldenvereering de erfgenaam van den Heer GLADSTONE te worden; wij bedoelen den Heer RHODES. „Er zal,” zoo zeide hij onlangs in eene merkwaardige toespraak tot zijne medeleden van het Kaapsche parlement, „er zal vrede komen, omdat de Heer KRÜGER, „voor de overmacht bezwijkend, af zal dalen, en feitelijk de „Transvaal moeten overleveren in de handen der Uitlanders.” Een man gewaarschuwd is twee man waard. Is het dan vreemd,

dat de grijze president, die „af” heet te moeten „dalen”, de brutale waarschuwing van den vijand zijns lands ter harte neemt, en om beraad vraagt alvorens zijne onvermijdelijke af-daling te beginnen?

Veel is gezegd ten nadeele van de achtenswaardigheid der Uitlanders in het algemeen, met name van de eerste mannen in het goud-district. Wij hebben de juistheid dier beweringen niet te onderzoeken. Volgaarne denken wij het beste van heel het wereld-mengelmoes, dat de stad Johannesburg bevolkt, en leeft van de goudvelden of, gelijk soms schijnt te gebeuren, van de Europeesche aandeelhouders in dezelve. Slechts wagen wij eene enkele vraag. Levert zulk eene bonte, winzieke bevolking, laat hare leden, hoofd voor hoofd, zoo achtbaar zijn als gij wilt, levert zij het gezonde timmerhout, dat een bloeiend, zich zelf besturend gemeenebest zoo broodnoodig heeft? Is een geestelijke dampkring, hoofdzakelijk doortrokken met gedachten van gouddehverij, kansspel en windhandel, eene heilzame omgeving tot bevordering van den bloei dier eenvoudigste burgerdeugden, gelijk gemeenschapsbesef, billijkheidsgevoel en zin voor recht? Er staat een treffend stuk in de Johannesburger „Star” van 15 Mei 1897. Het geeft een deel weêr van den arbeid der „Industrieële commissie”, te weten: de ondervraging van een’ nabob onder de millionnaires der goudvelden: den Heer J. B. ROBINSON. In zijne gedachtenwisseling met den Voorzitter kwam die man openlijk uit voor eene naïeve baatzucht, eene botte onbevattelijkheid voor het rechtmatig aandeel, dat in het openbaar belang mag worden gevraagd aan de ontzaglijke

winsten eener zeldzaam-voorspoedige nijverheid, dat men wel vragen mocht: als dat de geest is der magnaten, wat moet dan niet de enghartigheid zijn der kleine luyden? En inderdaad! durft één Uwer het geldbewind, dat zoo zwaar heeft gedrukt op Kimberley, een aanmoedigend voorbeeld noemen?

De voorgaande opmerking voert vanzelf tot eene overweging van wat hoogere orde. Het is deze: Wij ontdekken, niet zonder bevreemding een ingrijpend verschil tusschen de gezonde methode, die Uw land sinds eeuwen gevolgd heeft bij de oplossing van het kiesrechtvraagstuk binnen eigen grenzen, en de wilde haast van avontuurlijke hervorming, waartoe het nu de regeerders der Republiek zou willen aandrijven. Aangaande den eersten term onzer vergelijking laat het éénparig getuigenis Uwer beste geschiedvorschers geen' twijfel open. De sprekendste trek in den voortgaanden opbouw Uwer nationale zelfregeering is de standvastige overheersching geweest van ervaringswijsheid over willekeurige bespiegeling. Het recht om het meerendeel zijner gemeene belangen in eigen handen te nemen is nooit op éénmaal verleend aan het Britsche volk in zijn geheel. Al wat Uwe vaders hebben gedaan in deze zoo teere aangelegenheid, zij deden het langzaam, geleidelijk, op den tast. Met lange tusschenpoozen is de éene klasse na de andere toegelaten tot burgerschapsrecht. En nooit werd het voorrecht van door tusschenkomst des parlaments deel te hebben aan de leiding der gemeene zaak uitgebreid tot eene nieuwe maatschappelijke laag, tenzij van hare leden was te verwachten, dat zij gezonde opvattingen hadden van de

burgerplichten, die een passend gebruik hunner nieuwe rechten onderstelde. Wat anders is tot heden Uw Hoogerhuis, zoo niet eene levende en handelende herinnering aan den geweldigen voorsprong, dien, sinds de dagen van Koning JAN, de heeren des lands in den genoemden ontwikkelingsloop hebben gehad, vergeleken met de kleinere landjonkers en de stadburgers, om van de ambachtslieden en de veldarbeiders niet ééns te spreken? Let wel: wij roepen die dingen niet in Uw geheugen terug met een' spotlach. Het tegendeel is waar. Hunne studie vervult ons altijd met ongekunstelde bewondering.

Let nu op den anderen kant, let op Zuid-Afrika. De omstandigheden, waaronder laatstelijk het kiesrechtvraagstuk zich heeft opgedrongen aan de ernstige aandacht der „Boeren”-overheden, zijn ongemeen moeilijk en ingewikkeld. Nieuwe bestanddeelen hebben onlangs de bevolking des lands aanzienlijk vermeerderd; bestanddeelen, waaronder er zijn van grooten rijkdom en invloed; bestanddeelen, die door de voordeeligheid van hun bedrijf zijn' zetel hebben gemaakt tot het oeconomisch middelpunt, niet enkel van Transvaal, maar van al de Zuid-Afrikaansche koloniën, republieken, en territoriën te zamen; maar bestanddeelen, tevens, — zulke treffende gebeurtenissen als de verklaringen van den Heer ROBINSON getuigen het onwêrlegbaar, — in ruimte van opvatting niet geheel overéenstemmend met het type der kiezers, die eene jonge republiek de begeerlijkste moet achten. Welaan; Gij kunt smalen zoo veel Gij wilt op de politiek van den Volksraad op dit gebied. Zijne weifelingen, zijne benepenheid, zijne struikelingen, wij denken

er niet aan, ze te verdedigen. Maar één allernoodlottigste fout is er, die de leiders der Republiek tot dus ver met zorg en geluk hebben vermeden. Wij bedoelen: de overhaasting van leerstellige bespiegeling. Hunne leidende gedachten, gelijk zij werden uitééngezet door KRUGER bij zijne ontmoeting met den Hoogen Commissaris, kenschetsten den practischen staatsman. En zij kenschetsten metéén . . . de traditioneele staatswijsheid van oud-Engeland. Britsch was des presidents pleidooi voor eene staatkunde, die noch koppig blijft stilstaan, noch een' stap vooruit waagt, zonder zich van alle omstandigheden te hebben vergewist. Britsch, in den ouden zin des woords, was zijn nadruk leggen op dit punt, dat de wetgeving der republiek de stipte vervulling van daadwerkelijken krijgsdienst erkent als een' titel tot dadelijke verkrijging van burgerschapsrecht. Britsch ook was KRUGERS verdediging van den tweeden volksraad en, in verband daarmee, — van het burgerrecht der 2^e klasse; die voorbereidende proeve, die, zoo zij gelukte, kon uitloopen op verdere inruiming van rechten met allengs toenemende mildheid. Maar on-Britsch, daarentegen, door en door was, sedert, aan Britschen kant het herhaalde beroep op iets als een Natuurrecht, dat, naar het heet, stemrecht verleent aan elken belasting-betaler, als zoodanig. De samenhang, waarop dat vermeende beginsel wijst, is zeker, sinds Uw „Groot Charter” een' eersten stap zette op dien weg, een geliefd wachtwoord geweest door heel de ontwikkeling van Uw vertegenwoordigend stelsel heen. Doch het pogen om eene vreemde regeering te overbluffen door zulk een nationaal beginsel op te blazen tot

den schijn van een algemeen geldig — riekt te zeer naar Jacobijnsche vechtkunst om niet beneden de waardigheid te zijn van EDMUND BURKE'S landgenooten. Er kunnen, zeker, omstandigheden wezen, waar het feit, dat Gij in een land nieuwe bronnen van welvaart hebt geopend, U eene krachtige aanspraak erop geeft, geen schot en lot te betalen zonder het volle stemrecht. Maar als (en dat is hier het geval) de oudere burgers terecht antwoorden, dat zij persoonlijk eerst hetzelfde land hebben beveiligd met hun bloed tegen de roofzieke invallen van wilde stammen, zoo dat, als zij niet van ouds hadden gevochten, Gij, geldman, zelfs niet eraan zoudt hebben gedacht het land binnen te komen, moest dan niet zulk een bescheid aanzienlijk matigen den toon Uwer vorderingen?

Nogtans: bij die overwegingen, die ter zijde van de lijn eener strict-rechtskundige redeneering liggen, staan wij slechts in het voorbijgaan even stil. Ons pleiten is er een voor recht en voor recht alleen. Zoo dan, voortaan alle louter-zedelijke overwegingen buiten beschouwing latend, zullen wij nu ten laatste trachten te bewijzen, dat het recht — voor het minst op alle manieren de tegenwoordige politiek Uwer regeering in Zuid-Afrika veroordeelt als eene misdaad.

Het is, helaas! niet de eerste, die Uwe staatslieden bedrijven in het Zuidelijk deel van het donkere vasteland. Wij hebben in onze Nederlandsche letterkunde een bekend meesterstuk van proza: de geschiedenis van Saïdja. Zij vertelt de droef-éentonige tegenspoeden van een' armen Javaanschen boer, wiens éenige koe

hem door zijn dorpshoofd ontstolen wordt, éens, twee keeren, telkens wêer. Hoe goed stemt met de hopelooze éentonigheid der dingen de éentonigheid der woorden, waar, gedurende eenige bladzijden, iedere nieuwe alinea begint met onveranderlijk denzelfden zin: „En toen ook die koe hem ontnomen was . . .”

De geschiedenis van de Boeren en de Britsche regeering herinnert ons smartelijk aan het verhaal van Saïdja en zijn dorpshoofd. Dáar ook zou men de rij-gebeurtenissen, waaraan zich de namen vastknoopen van KEATE en WATERBOER, van THEOPHILUS SHEPSTONE en OWEN LANYON, van RHODES en JAMESON, wel kunnen beschrijven op eene even éentonige wijze: „Toen ook die ongerechtigheid had plaats gegrepen, en zoo voort”. Dus: als geleden onrecht den lijder een recht geeft op drievoudige hoffelijkheid van de zijde des daders, zouden thans de Boeren wel gerechtigd zijn geweest tot de hoffelijkste bejegening van de zijde Uwer regeering. En echter: hoe is die bejegening geweest?

Na de vroeger verkregen slotsommen met opzicht tot den rechtstoestand der Zuid-Afrikaansche republiek, hebben wij niet veel woorden noodig om ons beweren te staven aangaande het onrecht, waaraan Uw secretaris van koloniën schuldig staat. Wij hebben gehoord, hoe het volkenrecht de genoemde Republiek verklaarde voor een' even onafhankelijken staat — behoudens de éenige beperking die het veto-recht der Koningin zijne vrijheid oplegt — als het Vereenigd Koninkrijk zelf. Ten einde thans de vraag, waarop het aankomt, te stellen in haar' pakkendsten vorm, laat, voor een oogenblik een' veel sterker staat, de Mexicaansche republiek bijvoorbeeld, zoo bloeiend

tegenwoordig onder het wijs bestuur van generaal PORFIRIO DIAZ, op de plaats gaan staan van hare Zuid-Afrikaansche zuster. Neemt aan: de regeering-daar zij erop uit, de gezonde oeconomische ontwikkeling des lands te behoeden voor het gevaar van te worden gestoord, uit het spoor gebracht, overhaast door het overwicht van eene cosmopolitische geldmannen-bent, en nu achte zij zich gerechtigd om eene aangroeiende vreemdelingen-colonie (Britsche onderdanen grootendeels) de gemakkelijke naturalisatie te weigeren, waarom die lieden luide roepen. Zou dan Uwe regeering ook maar denken aan eene tusschenkomst, die de grenzen van een' vriendschappelijken wenk overschreed? Zou zij een' toon van aanmatiging durven voeren, gelijk zij nu heeft aangenomen tegen Transvaal? Zou zij de schaduw hebben van een recht om zoo te doen? Natuurlijk niet. De wijze, waarop een staat kan verkiezen het stemrecht te regelen, is geheel en uitteraard eene binnenlandsche aangelegenheid. En op het stuk dier zaken is er geen onafhankelijke staat, die niet met het volste recht er op mag roemen: mijn huis is mijne onneembare burcht. Nu dan: wat is het wezenlijke verschil tusschen het geval, dat wij daareven betoogenderwijs onderstelden, en dat, wat werkelijk zich ons voor oogen plaatst in de verontrustende pers-telegrammen uit Londen, Kaapstad en Pretoria? *Er is er geen.* Twijfelt Gij? Zoekt, en Gij zult *niet* vinden. Dat het onze oude kennis, de „suzereiniteit”, zou wezen, op het hoogland van Anahuac ver te zoeken, maar aanwezig op de oevers van de Vaal, is een beweren, dat wij, op grond van het bovengezegde, U nu wel

mogen verzoeken voor goed prijs te geven. Wat zou dat wezenlijke verschil dan anders kunnen zijn? Is het „de oppermachtige plaats”, die Uw Koninkrijk inneemt in Zuid-Afrika, maar waarvan het gemeenebest bezuiden de Rio Grande niet weet? Dus luidt inderdaad het geliefde spraakgebruik Uwer rijksregeering, zoo vaak zij het gepast keurt op te komen voor de grieven van Johannesburg. Alleen: draagt zorg, dat Gij niet wordt gefopt door eene woordenkunstenarij. Laat dat beroep op de „oppermacht” niet wederom in Uw’ geest terugvoeren onder eene bedrieglijke vermomming die aanspraak op suzereiniteit, die in hare naaktheid U niet meer zou hebben begoocheld. Op zich zelf is dat bijvoeglijk naamwoord „oppermachtig” zonder alle bewijskracht. Het is een woord voor een’ feestdronk, dat niets te maken heeft met een rechtskundig begrip, als voorgdij van één staat over een’ ander. Gij wankelt nog? Wel, let dan hier eens op. Indien Uw Britsche rijk „oppermachtig” is in Zuid Afrika, in de twee republieken- daar even goed als in de Britsche koloniën, dan moet het nog veeleer „oppermachtig” zijn in Uwe uitgestrektste koloniale gebieden, hier en ginds over de aarde verspreid. Niet alleen in eene kleine volkplanting als Jamaica, neen ook in zulke groote territoriën als Canada en als die groep van nieuwe staten die de bewoonbare landstreken inneemt van Nieuw-Holland, Tasmania en Nieuw Zeeland. En niettemin: indien Uw secretaris van koloniën het hart had om in de binnenlandsche aangelegenheden van één der laatstgenoemde maar half den druk te oefenen, die hij nu poogt te doen neêrkomen op Transvaal, geen twijfel, of Uwe

eigene dierbare kolonisten van Britschen bloede zouden hem weêrstaan, éénparig, als schender van hun onbetwistbaar recht.

Een enkel schijn-argument kon nog wellicht pogen om eenigen indruk te maken op Uw' geest. Het is de verwijzing naar hetgeen heeft plaats gegrepen bij de samensprekingen te Newcastle, in de maand Mei 1881 (dat wil dus zeggen vóór de afdoening der schikking van Pretoria), gevoerd tusschen den Hoogen Commissaris Harer Majesteit en de vertegenwoordigers der Boeren. Eéns stelde de Hooge Commissaris, als voorzitter der samenkomst, aan de afgevaardigden van Transvaal deze vraag: „of Britsche onderdanen, in hun land woonachtig, genoten en bij voortdoring zouden genieten *dezelfde rechten als de burgers?*” Het eind-bescheid op die vraag, zooals het gegeven werd door KRUGER en den Heer JORISSEN, kwam hierop neêr: „Wij maken, wat de burgerrechten betreft, geen verschil. (Slechts) „krijgt volgens onze wet een nieuweling zijne rechten als burger „niet terstond. Onze oude grondwet eischte, dat men een jaar „in het land had gewoond.” En na die aanhaling constateert Uw secretaris van koloniën, dat ten spijt van de gegeven verzekeringen, „al de bemoeijkingen van het kiesrecht, waar „onder de Uitlanders gebukt gaan, zijn tot stand gebracht na „de regelingen van Pretoria in Londen.”

Inderdaad: „daarna”, en niet zonder goede reden. Want slechts twee jaren nadat de laatste der twee schikkingen getroffen was, greep de gebeurtenis plaats, die de toestanden van Transvaal veranderde in eene mate, waarvan geen sterveling had kunnen droomen. Wij doelen, natuurlijk, op de ontdekking

der goud-voorraden aan den Rand. Nu is het, vooreerst, eenvoudig onfatsoenlijk, iemand de nauwkeurige nakoming eener belofte af te vragen, nadat de staat der zaken geheel is veranderd. „Zelfs,” aldus luidt het betoog van een' Uwer gezaghebbende schrijvers in zaken van wijsgeerige zedekunde, „zelfs indien „eene toezegging in volle vrijheid is gegeven, kunnen de om- „standigheden zich zoozeer wijzigen, eer de tijd der vervulling „komt, dat de gevolgen der nakoming geheel anders kunnen „wezen dan die men had voorzien, toen de band werd geknoopt. „In zulk een geval zouden vermoedelijk allen het éens zijn, „dat de ontvanger der belofte den belover moest ontslaan.” Ten tweede echter, en afgezien van de vraag van fatsoen, is het een geheel ongerechtvaardigd pogen, uit de aangehaalde woorden eene rechtsgehoudenheid te smeden, krachtens welke President en Volksraad sedert niet hadden mogen besluiten tot éénige verlenging van den bedoelden inwonings- termijn buiten de grens van een enkel jaar. Zoo daar eene belofte was, dan was het eene belofte van mannen, die — het wordt met nadruk beweert door Uwe regeering, — geene partij waren in de akte, tengevolge van die overleggingen opgemaakt. Zij waren slechts ontvangers van eene gave, gedaan onder de voorwaarden, die de schenker éenzijdig opnoemde. Hunne woorden mogen derhalve op geenerlei manier worden binnengesloken in den tekst dier éenzijdige akte, waar zulk een abnormaal voorschrift als het besnoeien van den Volksraad met opzicht tot de kieswet stellig zou zijn geweest, nergens was vermeld. En zelfs indien die zoogen. belofte in de schikking van Pretoria

kon zijn „ingelezen”, het Londensche verdrag, dat later in hare plaats kwam, heeft over de zaak een volstrekt zwijgen bewaard. Noch in de onderhandelingen, die het vooraf gingen, noch in de bewoordingen van zijne inleiding en zijne artikelen wordt het kiesrecht-vraagstuk zelfs maar aangeroerd. Om ten slotte hiervan niet te spreken, dat, zelfs al had Uwe regeering gelijk met zulk eene rechtskundige gehoudenheid als bestaand voor te stellen, zoo iets een geval zou zijn voor scheidsrechters, maar niet voor oorlog.

Tusschen de termen onzer vergelijking blijft maar één wezenlijk verschil over, een zeer wezenlijk inderdaad, alleen niet een zoodanig — denkt aan hetgeen wij zeiden over het beginsel van internationale gelijkheid, en de parallel die wij trokken tusschen Rusland en Montenegro — dat zou mogen wegen als een rechtsgrond. Het is dit: dat de Mexicaansche republiek eene vrij sterke mogendheid is, eene, bovendien, die door eene nog sterkere opgrond der Monroe-leer wordt beschermd tegen Europeesche inmenging. Kortom: eene, wier vijandschap Uwe regeering gaarne zou trachten te vermijden, en dat de republiek der Boeren is een kleine staat, een struikelblok op den weg der uitbreidingspolitiek, nu zoo geliefd bij sommige machtige bestanddeelen Uwer unionistische meerderheid. Wij verzoeken U zeer ernstig om eene minuut stil te staan in ware oprechtheid des harten bij die niet te vermijden uitkomst van ons onderzoek. Ieder Uwer zal wel somtijds staaltjes hebben ontmoet van die menschensoort, die wij, onder verwijzing naar de fabelboeken, zouden willen voorstellen „het wolfstypé” te noemen. Gelijk de wolf kwispelt voor den leeuw, maar scheldt op het

lam, zoo plegen die lieden, terwijl zij beleefd zijn in den omgang met gelijken en meerderen, steeds de kleineren, die ongelukkiglijk hun pad doorkruisen, af te snauwen. Hebben zij eenigen redelijken grond voor die houding? Geen', behalve dezen, dat zij steunen op hunne overmacht en daarom staatmaken op straffeloosheid. Smaalt niet te spoedig op dat min aantrekkelijke type. Verandert de woorden, en het verhaal ziet op U, althans op de hatelijke rol, die Uwe leidlieden Uwe groote natie willen doen vervullen in Uw hangend geschil met Transvaal. Staakt Uw ijdel zoeken naar eene geoorloofde drijfveer, om die rol goed te praten voor Uw ontrust geweten. De schijn-verontschuldigen, die Uw minister heeft aangevoerd om U te brengen in een' staat van zedelijke slaapwandeling, wij hebben ze alle gewogen onder Uwe oogen en alle te licht bevonden. En komt nog het minst van al ons aan boord met de eischen van het zoogenaamd respect, dat de Britsche naam zal moeten inboezemen, waar de Britsche vlag is geplant, en dat door „de uitdagingen" van President en Volksraad heet bedreigd. Geen argument heeft opwindender klank dan deze als sabelgekletter klinkende uitspraak. Maar geen mag minder wegen. Reeds waar het onze verhouding geldt tot onbeschaafde volkeren, neemt men te vaak tot dat beroep op de eer der vlag zijne toevlucht. Waar echter sprake is van eene positie te midden van christelijke naburen, als Groot-Brittannië in Zuid-Afrika inneemt, daar kan men zich het „respect" dier naburen voor den Britschen naam en de Britsche vlag slechts op één van deze twee manieren denken: of als een gevoel, gemengd uit vrees en wantrouwen

en haat, dat oogenblikkelijk U doet veilig zijn, maar, bij de minste ramp die U verzwakt, de veiligheid in haar tegendeel verkeert, en, in elk geval, door het onderhouden van eene rassenvete den bloei belemmert van geheel Zuid-Afrika; of als eene hartelijke loyauteit, die U in staat stelt om te bouwen als op een' muur op de oprechte medewerking van Uw' Holland-schen neef niet minder dan van Uwe eigen Britsche kinderen, en door die medewerking de welvaart van Afrika's zuidelijk deel verzekert. Volhardt Gij in de laatstelijk gevolgde manieren van de boeren te dreigen en te overbluffen en tegen hen te razen, en hen tot wanhoop te brengen door in Uwe zoogenaamde onderhandelingen elk oogenblik een ander standpunt in te nemen, (om nog niet te spreken van werkelijk oorlogsgeweld) dan bereikt Gij, tot het ongeluk van dat deel der wereld, waarvoor Gij zooveel had kunnen wezen, nooit meer dan de schijn-veiligheid, in de eerste plaats genoemd. Maar wilt Gij, tot zegen van Zuid-Afrika, die stevige veiligheid, die wortelt in ongeveinsd- eerbiedige trouw van kolonist en nabuur beiden, slechts één politiek is bij machte om U haar te geven: vertrouwen winnen door het betrachten van gerechtigheid. [En daarom]: Inderdaad er is geen verontschuldiging voor geweld. Er is geen ontkomen aan deze slotsom: tenzij Gij nog bijtijds tot staan brengt den noodlottigen loop uwer overmoedige staatslieden, zult Gij geoordeeld staan voor de beschaafde wereld zij aan zij met al die bedrivers van onrecht, dood of levend, die gepoogd hebben hun' naaste neër te vellen op geen anderen grond dan dezen, dat, wegens hunne grootere kracht, zij spotten met NEMESIS.

Welk eene wanluidende tegenstrijdigheid speelt ons het meerendeel Uwer dagbladen sinds eenigen tijd voor. Terwijl zij haast geen woorden vinden voor het uiten hunner vrome verontwaardiging tegen een handvol Fransche officieren, die onrecht stapelden op het hoofd van één man, houden zij tegelijk niet op met het Britsche publiek en zijne regeering aan te hitsen, om zonder eene schaduw van grond onrecht te plegen tegen een' enkele? neen, tegen heel een volk. Zou het U dan niet betamen, U ten laatste het Schriftwoord te herinneren van den splinter en de balk, waarmede onze Verlosser terechtwees de Pharizaeën van *Zijn'* tijd?

Het is eene pijnlijke taak, die wij hebben volvoerd. Het is altijd pijnlijk, zich verplicht te voelen om openlijk te spreken over de tekortkomingen van een' medemensch. Maar het is dat inzonderheid, zoo vaak wij te doen hebben met iemand, die tot heden ons over het geheel diepen eerbied had ingeboezemd. Want dan stemt ons eigen doen ons wrevelig, omdat het schade toebrengt aan onze eigen ziel. Het maakt ons geestelijk armer, voor zoover het ons een van die — nooit te talrijke — voorwerpen ontrooft, die wij tot dusver onzen geest plachten voor te houden als groote modellen. Zoo hadden wij tot hier gedaan met „Grand, old England.” Men had ons geleerd Uw roemruchtig land te eeren, vooral om twee redenen. Vooreerst, als den kampioen voor het ridderlijke beginsel van vrije mededinging, den hersteller in den nieuweren tijd van de idee der „pax Romana”. De beschaafde wereld: één vreedzaam strijdperk,

waar ieder volk vrij zou worden gelaten, om onbelemmerd zich met alle anderen te meten, en waar de prijzen van stoffelijk welvaren en zedelijke zelfachting het deel zouden zijn desgenen, die in de deugden des vredes: spaarzaamheid en geestkracht en voorzienigheid en goede trouw, al de anderen had overtroffen: dat was het beeld, dat ons werd voorgesteld als de ééne helft in het dubbéle ideaal, waarmêe, nu sinds eene eeuw en langer, Uwe leidslieden in denken en in doen den schat verrijkt hadden van ons aller hoogste wenschen. En hooger nog, zoo mogelijk, waardeerden wij de andere helft. Oud-Engeland, zoo leerde ons een groot Duitsch onderzoeker, oud-Engeland behooren wij te eeren als den gemeenschappelijken leermeester van ons vasteland in den echten geest van publiek recht. Op dat gebied ook werd Uw land gezegd de evenknie te zijn van oud-Rome. Het Romeinsche volk, zoo spraken onze zegslieden, heeft der wereld een onvergankelijk voorbeeld gesteld van privaatrecht en zijne bearbeiding. Maar wat de aard was van dat andere recht, dat een' Staat als zoodanig het zijne geeft, en tegelijk hem wêerhoudt van kwellende willekeur, dat, zoo hield men welsprekend ons voor, dat te onthullen was aan Groot-Britannië voorbehouden. Wij hadden vertrouwen in hetgeen onze meesters zeiden. Wij hadden vertrouwen op U ter wille van hetgeen zij hadden gezegd. Dan: verbeeldt U onze wreede teleurstelling, toen wij het voorwerp van onzen dubbelen eerbied in zijne Zuid-Afrikaansche staatkunde de zaak van vreedzamen wedijver en de zaak van publieke gerechtigheid beide zagen verraden, en aanstalten maken om met wapengeweld een' rustigen nabuur

te verpletteren, die, zonder iemand te schaden zijne belangen verzorgende, geen ernstig onrecht had gepleegd, hoe ook genaamd. Ieder man van classieke vorming herinnert zich het bittere oogenblik, toen hij, na oud-Rome te hebben bewonderd als den machtigen bouwmeester van een rijk des vredes en des rechts, den blik wendde naar de tafereelen van langzaam maar zeker verval en een onderzoek instelde naar de oorzaken van dat verval: de aanmatiging van keizerlijke ministers, de willekeur van stadhouders, de begeerlijkheid van geldmannen en belastingpachters, boven alles, de ontoerekenbare wispelturigheid van het circus-gepeupel. Een dergelijk gevoel van bitter verdriet heeft Uwe jongste staatskunst in Zuid-Afrika bij ons teweeggebracht. Slechts was het nog tienmaal smartelijker. Want, terwijl de Romeinen uit den vervaltijd, die ons wonden in onze jongensgeestdrift, nog maar schimmen waren, veronduidelijkt door het onzekere schemerlicht van lang-vervlogen eeuwen, zijn de bewerkers van de ongerechtigheid Uwer regeering en hunne slachtoffers onze tijdgenooten, mannen en vrouwen van vleesch en bloed, op wie de middagzon des tegenwoordigen oogenblik hare al-verlichtende stralen uitstort.

Een samentreffen in Uwe geschiedenis bevreemdt ons. Terwijl wij in gedachten hare edelste hoofdstukken doorloopen, staan wij toevallig nog wêer eens stil bij het „Groot-Charter”, dat onvergetelijk oogenblik, van waar de geest van Engeland's politieke vrijheid zijne lange en gezegende loopbaan aanvaardde. Wat was het, dat de doorluchtigste baronnen des rijks had voortgedreven tot hunne rechtmatige rebellie? Het was eene

aanspraak op „*suzereiniteit*” over hun land, te berde gebracht van over zee en bergen, en die zij stellig onrecht achtten. Welaan, nu hebt Gij de rollen verwisseld, nu zijt Gij het, die de onrechtmatige aanspraak hebt doen hooren. Hebt Gij niet een gevoel, alsof Gij door dien eisch met geweld op te dringen aan het dappere volk van Transvaal, een’ smet wierpt op die mooiste bladzijde Uwer kronieken, die de gebeurtenissen vertelt van Runnimeade?

Bij J. H. DE BUSSY $\frac{\text{Amsterdam}}{\text{Pretoria}}$ verscheen tevens:

Afrikaners en Nederlanders,

BIJDAGEN

tot verspreiding van kennis aangaande Zuid-Afrika,

DOOR

Dr. C. B. SPRUYT.

INHOUD.

Uit Zuid-Afrika (Tijdspiegel, Aug. 1886). — Over de belangen van den Nederlandschen stam in Zuid-Afrika (Rede, gehouden op het Nederl. taal- en letterkundig congres te Amsterdam, 15 Sept. '87); Transvaalsche Zaken in 1890. — Uit Zuid-Afrika (de Gids, Maart '91). Een Kapenaar over Vaderlandsche Geschiedenis (Volksalmanak 1892). — De Nederlandsche taal in de Kaapkolonie (Rede, gehouden op het 22ste Nederl. taal- en letterkundig congres te Arnhem, op 29 Aug. 1893). — Adres over de toelating van Zuid-Afrikaners tot Universitaire examens (1894), met antwoord van Zijne Excell. den Minister van Binnenl. Zaken. — De Transvaalsche Quaestie (Holl. vertaling van het artikel: „The Transvaal Question in To-Morrow”, Febr. 1896). — Chamberlain's Zuid-Afrikaansche Politiek (April 1896). — BIJLAGE: Kaart van Zuid-Afrika.

Prijs *f* 1.90.